

De Omleiding naar Plan X

Verslag van een nieuwe aanpak

door Vereniging van Dorpsbelangen Veenwouden / Veenwoudsterwal e.o.

Samenvatting

Dorpsbelangen is op zoek gegaan naar nieuwe vormen van lokale democratie. Die zoektocht heeft ons geleid naar de werkvorm 'Plan X': in één bijeenkomst initiatieven en nieuwe ideeën uit het dorp bij elkaar brengen. We hadden drie doelen: een beschikbaar budget goed besteden, goede besluitvorming organiseren en meer dorpsbewoners daarin betrekken. Die doelen zijn gehaald. Via Plan X blijken bovendien initiatieven elkaar te kunnen versterken. De door ons ontwikkelde werkvorm werkt en kan verder worden verfijnd. De aanpak is wat ons betreft geslaagd en verdient herhaling.

Dorpsbelangen op ontdekkingsreis

Tijden veranderen. De maatschappij verandert. Taken, draagvlak, legitimiteit, verantwoordelijkheden en manier van samenwerken veranderen.

Inwoners willen meer invloed op hun eigen leefomgeving, maar wensen van inwoners lopen vaak uiteen en tegelijkertijd verwacht de gemeente meer draagvlak voor plannen van bewoners. De gemeente wil graag 'weten wat er leeft' maar ook verantwoordelijkheid overdragen naar het dorp. Deze vaak strijdige tendensen maken de vereniging Dorpsbelangen van de dorpen Veenwouden en Veenwoudsterwal (hierna Dorpsbelangen) onzeker over haar rol en betekenis in de toekomst. Dorpsbelangen wilde daarom op zoek naar wat zij in de toekomst kan blijven betekenen, wat er van haar wordt verwacht en op welke wijze en met welke samenwerkingsvormen zij dit kan realiseren.

Vanuit die observatie en achtergrond startte Dorpsbelangen in 2016 het project Lokale Democratie, een onderzoek met geïnteresseerde inwoners naar nieuwe vormen van lokale democratie, die passen bij de lokale situatie in Feanwâlden. Het doel was de eigen rol van Dorpsbelangen te heroverwegen en de resultaten te delen met anderen.

Het onderzoek is financieel ondersteund door de gemeente Dantumadiel, provincie Fryslân en de vereniging Dorpsbelangen. Dat maakte het mogelijk om deskundigen van buiten aan te trekken. Er is vanuit Dorpsbelangen een werkgroep gestart met ondersteuning vanuit 'Doarpswurk'. De werkgroep heeft tot nu toe drie workshops georganiseerd en in maart 2019 het Plan X. Daarin zijn de inzichten uit het onderzoek toegepast en het blijkt o.i. een stap vooruit in Lokale Democratie.

Drie workshops

Hieronder volgt een kort verslag en een evaluatie door de werkgroep van Dorpsbelangen. De workshops werden gehouden in boerderij 'De Omleiding', waar ze telkens begonnen met een gezamenlijke maaltijd. Er kwamen per keer enige tientallen inwoners uit Feanwâlden en Feanwâldsterwâl, en verder enkele ambtenaren, wethouders, de burgemeester, een aantal gemeenteraadsleden en enkele belangstellende ambtenaren uit andere gemeenten.

Waarover kan het dorp besluiten?

Burgerbegroting. (workshop 10 december 2017)

Hoe een gemeenschap, dorp, wijk of stad een beschikbaar budget van de gemeente kan overnemen en te delen aan wat men gezamenlijk belangrijk vindt, zonder de verantwoordelijkheid van een gemeente onderuit te halen. Het maakt duidelijk waar mensen prioriteiten leggen .

De bijeenkomst werd geleid door Joop Hofman ('De Rode Wouw', zie www.rodewouw.nl)

Hoe kan het dorp besluiten?

Deep democracy en het sociocratisch gesprek. (workshop 7 februari 2018)

Methoden om in een groep van enige tientallen deelnemers tot een dialoog en besluitvorming te komen. Zo zoekt 'consent' de grootst mogelijke overeenstemming voor een besluit of keuze.

De workshop werd geleid door Karin Vosters (zie www.karinvosters.nl).

Hoe kun je het dorp bereiken?

De 'Arkbak' van methoden. (workshop 10 oktober 2018)

Studenten van de Thorbecke Academie Stenden /NHL hebben een methode ontwikkeld om, bij een bepaalde doelgroep en een bepaald doel, het juiste communicatiemiddel te vinden en te gebruiken. De 'Beslútbeam' put uit een 'arkbak' (gereedschapskist) van communicatiemiddelen. Onder leiding van de studenten Freija de Jong en Tabe Paul Wolters hebben we de Arkbak op een aantal voorbeeldsituaties in Feanwâlden toegepast. In samenwerking met 'Doarpswurk' wordt de gehanteerde methode ook voor andere Dorpsbelangen verder ontwikkeld. (zie www.doarpswurk.frl)

Plan X

Geïnspireerd door de inzichten uit de workshops begin 2019 hebben de werkgroep en het bestuur van Dorpsbelangen een werkwijze gezocht om het geleerde toe te gaan passen en te testen als vorm van nieuwe lokale democratie.

We hadden daarbij drie doelen :

- a. budget goed besteden.
- b. goede besluitvorming over een thema organiseren.
- c. meer dorpsbewoners daarin betrekken.

In deze drie doelen zijn de drie thema's van de workshops te herkennen.

Daarbij zouden we tevens (de jaarvergadering van) Dorpsbelangen een boost kunnen geven. Zo is Plan X geboren.

Plan X bestond uit vier stappen:

1. een oproep in het dorp aan eenieder om met ideeën en plannen te komen.
2. de binnengekomen plannen op een A4 zetten en verspreiden onder alle inzenders.
3. een bijeenkomst waar de initiatiefnemers van alle plannen met elkaar in gesprek gingen.
4. een terugkomavond voor de deelnemers om afspraken concreet te maken.

Het te verdelen budget bestond uit € 5000,- uit de kas van Dorpsbelangen. In de loop van de voorbereiding heeft de Gemeente Dantumadiel dat bedrag verdubbeld. Zo was er

€10.000,- te verdelen. De hoogte van het ('substantiële') bedrag is in de wervingsperiode niet bekend gemaakt.

De oproep is vanaf februari geplaatst in het 'Doarpskompas' en begin maart in de streekkrant 'Actief' en op sandwichborden in het dorp. Er werden 12 initiatieven ingediend. De Jaarvergadering van Dorpsbelangen was op 15 april 2019. Op die bijeenkomst is Plan X tot bloei gekomen.

Er zijn zo'n 50 dorpsbewoners op de avond af gekomen, het merendeel als indiener van en deelnemer aan een initiatief. Joop Hofman droeg bij aan de bijeenkomst als onafhankelijk gespreksleider.

Na de presentaties van de plannen zijn de aanwezigen druk aan het handelen geslagen. Het was de meeste mensen snel duidelijk wat de bedoeling was: elkaars plannen leren kennen, kijken of je elkaar kunt ondersteunen en daarmee het budget verdelen. Het geld, in de vorm van fiches, werkte zoals geld werkt: als blijk van waardering, toezegging van hulp, en vervolgens als 'echt' elders te besteden geld, via de 'Bank van Veenwouden'. Dat leidde tot soms onverwachte coalities en uitwisselingen. *(zie voor een volledig overzicht bijlage 2)*

Plan X, het Spel

De bijeenkomst verliep in 3 stappen

Intro

Introductie alle 12 initiatieven door een kort woordje door elk initiatief,

Handelen

De 12 initiatieven gaan met elkaar handelen over hoe ze elkaar, heel praktisch kunnen steunen,

Verdelen

De 12 initiatieven verdelen het budget van € 10.000,-. Plus nagesprek of dit oké is.

Zie voor een uitgebreide beschrijving de bijlage 1

Om een paar voorbeelden te noemen:

* Het individuele plan om bij het Verzorgingshuis Talma een houten klimsporttoestel te maken, zou ca. €40.000,- moeten kosten. De Stichting die de 'Loden Hel Run' organiseert en jaarlijks houten hindernissen bouwt, gaat dat speeltoestel zelf maken. De kosten zijn een fractie van het begrote bedrag.

* Een groepje 'ongeorganiseerde' jongeren wil graag dat de skatebaan wordt verbouwd en opgeknapt. Om geld van de gemeente te vragen hebben ze een rechtspersoon nodig. Ze vinden juridisch 'onderdak' bij de speeltuinvereniging. Die helpen ze vervolgens met opknipwerk in de speeltuin.

* De vereniging 'Us Doarp' wil graag een pagodetent voor de jaarlijkse Koningsdag. Diverse clubs gaan helpen die tent op de bouwen en mogen hem dan zelf ook gebruiken.

Een drietal initiatieven vond weinig of geen weerklank: het 'Rûntsje Feanwâlden' (een wandelroute door het dorp), 'Feanwâlden in 't grien' (meer bomen en groen in het dorp), en 'Tuin team' (nieuwe inwoners helpen bij tuin inrichting). Dat ligt waarschijnlijk niet aan de kwaliteit van het idee, maar aan het ontbreken van een vertegenwoordiger of ambassadeur op de avond Plan X zelf.

Op 15 mei is een terugkom avond gehouden, waar vertegenwoordigers van acht initiatieven aanwezig waren. Vereniging Dorpsbelangen heeft deze avond mogelijk gemaakt, om de gemaakte onderlinge afspraken verder in te vullen.

Aanwezigen hebben op de avond ook suggesties gegeven voor verbetering; zoals meer informatie over de werkwijze in de voorbereiding.

Evaluatie

In hoeverre heeft Dorpsbelangen met plan X haar doelen bereikt?

a. Is het budget goed besteed?

Het te verdelen budget van €10.000,- is terechtgekomen bij clubs of initiatieven die zich hebben gemeld en vertegenwoordigd waren op de bijeenkomst van 15 april. Het geld was een trekker om een plan in te dienen en het smeermiddel op de avond. Het resultaat per project bestond uit 3 componenten: een basisbedrag, een bijdrage van de aanwezigen, het resultaat van de ruilhandel en een draagvlakdrempel.

Het onderlinge verschil in geldelijke opbrengst waarmee de initiatiefnemers naar huis gingen is een factor 3 (*zie bijlage 3*). Dat is kennelijk de uitkomst van presentatie, overtuiging, waardering en vertrouwen van de verschillende initiatieven en niet in de laatste plaats het resultaat van ruilhandel in diensten en goederen; plan A zegt iets in natura aan plan B toe en krijgt daarvoor waardering in geld.

Dorpsbelangen zou €10.000,- ook gelijkmatig hebben kunnen verdelen over 12 plannen. Maar de opzet van Plan X, het spel en de beraadslaging en het stimuleren van samenwerking hebben nu veel meer opgeleverd, ook in de nasleep en het vervolg. De spelvorm geeft aanleiding tot veel ideeën, onderlinge uitwisseling, toezeggingen, praatjes en contacten.

Dorpsbelangen acht het niet nodig de initiatiefnemers die een bedrag hebben verworven een uitgebreide verantwoording vragen, wel om 'het dorp' kennis te laten nemen van wat ze er mee gedaan hebben en op de volgende jaarvergadering van Dorpsbelangen het resultaat te presenteren. Dorpsbelangen gaat ervan uit dat die vorm voldoende zelfregulerend is. Dat past bij de visie van Dorpsbelangen op lokale democratie.

b. Hoe was de besluitvorming over de thema's?

De besluitvorming op de bijeenkomst vond plaats als een markt; vraag en aanbod van waardering, kennis, aangeboden activiteit,. Dit alles op basis van vertrouwen, want er zijn geen harde contracten gemaakt.

De startkans was voor elk initiatief min of meer gelijk. Op de avond zelf kreeg ieder eenzelfde (fictief) startkapitaaltje. Dat neemt natuurlijk niet weg dat er vooraf verschillen waren in 'kapitaal' (geld, cultuur en sociaal netwerk) tussen de diverse verenigingen en initiatieven, van gevestigd tot alleen nog maar een idee. Op de avond zelf speelde dat een ondergeschikte rol.

De aanwezigen hebben geen besluiten genomen middels een stemming of verkiezing. Alleen is aan het eind van de bijeenkomst gepeild of elk initiatief zich kon vinden in de uitkomst. Dat bleek het geval. Als dat niet het geval zou zijn geweest dan had de gespreksleider via een dialoog naar consensus gezocht.

c. Zijn er meer dorpsbewoners betrokken?

In de eerste plaats is de bekendheid en betrokkenheid van Plan X vooraf aan de bijeenkomst zodanig geweest dat 10 verenigingen en clubs zich met een initiatief hebben gemeld. Vervolgens zijn ongeveer 50 mensen op de jaarvergadering/Plan X bijeenkomst

afgekomen. Vergeleken met een doorsnee jaarvergadering van Dorpsbelangen was de opkomst op 15 april overweldigend.

Conclusies

1. Ideeën genereren

Plan X is een goede vorm gebleken om in onze dorpen initiatieven en plannen uit het dorp bekend te maken.

2. Samenwerken

Plan X stimuleert samenwerking en uitruil van kennis, tijd en middelen. Initiatiefnemers ondersteunen en houden elkaar scherp. Er ontstond ter plekke een positieve concurrentie.

3. Transparant

Plan X is een transparante methode om een budget, dat voor een dorp beschikbaar is gesteld door de gemeente, te besteden overeenkomend met wensen en met de levensvatbaarheid van initiatieven die in het dorp leven.

4. Stimuleert

Plan X stimuleert ideeën en plannen van onderop. De initiatieven komen uit het dorp. Initiatiefnemers blijven de eigenaren van hun plan.

5. Niet voor basisvoorzieningen

Plan X is niet geschikt om alle behoeften, wensen en vragen van dorpsbewoners te honoreren. De gemeentelijke overheid blijft uiteraard onmisbaar voor het bestaan en de uitvoering van tal van basisvoorzieningen in een dorp.

Verbeterpunten

* Ambassadeurs

Plan X werkt in deze vorm voor initiatieven die al behoorlijk zelfredzaam zijn of iets te bieden hebben. Alleen een goed idee komt niet tot wasdom zonder trekker of vertegenwoordiging op het moment dat het publiek wordt. Om ideeën die niet van een georganiseerde groep komen ook een kans te geven, kan Dorpsbelangen in een voorronde stimuleren dat zo een idee een trekker of ambassadeur krijgt.

* Voorwerk

Voor de deelnemers was de werkwijze een verrassing. De spelregels waren niet meteen duidelijk. Dorpsbelangen kan de werkwijze en spelregels van tevoren meer bekend maken.

Dorpsbelangen overweegt met de ervaring van dit jaar de formule van Plan X jaarlijks toe te passen.

bijlagen:

- bijlage 1: werkvorm Plan X 15 april
- bijlage 2: inspanningscontracten overzicht
- bijlage 3: Plan X overzicht resultaten.